

MAGDALENA MARZEC-JÓŹWICKA

Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II

ORCID: 0000-0002-1316-0498

magmar@kul.pl

**Pozytywne nastawienie do lektur w pracy polonisty
– przykłady, zasady i wnioski**

Podejście jest tą małą rzeczą, która robi dużą różnicę
(Winston Churchill)¹

Streszczenie

W artykule poruszony został temat znaczenia pozytywnego nastawienia polonisty do lektur, które omawia na lekcjach. Zaangażowanie, aktywność oraz ciekawe i funkcjonalne propozycje metodyczne nauczyciela w dużym stopniu wpływają na poziom motywacji czytelniczej uczniów. W pierwszej części artykułu dokonano przeglądu propozycji studentów filologii polskiej, którzy, w ramach ćwiczeń z dydaktyki języka polskiego, opracowywali sposoby pozytywnego nastawienia uczniów szkół ponadpodstawowych do wybranych utworów z listy lektur. W drugiej części tekstu rozwiązania przyszlých nauczycieli literatury zostały dopełnione zasadami rozbudzania i podtrzymywania motywacji czytelniczej, opracowanymi na podstawie prac neurodydaktyków oraz doświadczeń autorki artykułu.

Słowa kluczowe: motywacja do czytania, pozytywne nastawienie do lektur, neurodydaktyka, kanon lektur, lekcje literatury

Wprowadzenie

Uczestnictwo w lekcjach, podczas których omawiane są lektury, powinno być i dla uczniów, i nauczyciela przyjemnością. Nawet jeśli utwory z kanonu wydają się odległe tematycznie czy językowo albo niespecjalnie zajmujące, zajęcia prowadzone przez polonistę zawsze mogą być interesujące: nowatorskie, zabawne, lekkie, zachęcające do wyrażania siebie lub twórczego myślenia². Przygotowując

¹ *Alchemia duszy. Wpis z 17 kwietnia 2016 roku*, https://www.facebook.com/AlchemiaDuszy/posts/1063353933702907/?paipv=0&eav=AfbL-Vis_o_U7BFWW_1luViJ5WMfUvWG8GPktwkDw1ART-dLHRAMPTohjCrJPX7FA4&_rdr [31.05.2024].

² G. Petty, *Nowoczesne nauczanie. Praktyczne wskazówki i techniki dla nauczycieli, wykładowców i szkoleniowców*, przekł. J. Bartosik, Gdańsk 2005, s. 51.

lekcje, powinien starać się, by stanowiły one dla uczniów cenne źródło wszelakich informacji (nie tylko potrzebnych w szkole, ale przede wszystkim przydatnych życiowo), a czas na nie poświęcony spędzany był w atmosferze zrozumienia, życzliwości i zaangażowania.

Pozytywne nastawienie nauczyciela do literatury oraz jego niesłabnąca wiara w moc lektur są, szczególnie dziś, w czasach ciągłych dywagacji nad kształtem kanonu tekstów, głównymi czynnikami decydującymi o jakości edukacji literackiej w polskiej szkole. Jej głównym celem od wielu lat jest skłonienie uczniów do czytania literatury, „a nie tylko gromadzenia wiedzy na jej temat”³, i przekonanie ich o wartości czytania. Sięganie po różne teksty powinno być naturalną potrzebą człowieka w każdym okresie jego życia. To jednocześnie jedno z najtrudniejszych zadań stojących przed polonistą, w ręku którego książka „może wpłynąć na postrzeganie literatury przez młodego człowieka – albo w kategorii przymusu, albo świata odkryć i przyjemności”⁴. Trudno nie zgodzić się z twierdzeniem Anny Janus-Sitarz, że lektura ma często twarz nauczyciela: „to on ją rekomenduje i od niego w dużej mierze zależy, jaki jest jej odbiór wśród młodych ludzi”⁵. Zazwyczaj, nawet po latach ludzie pamiętają twarze swoich polonistów, mówiących o literaturze: jedne promienne i tchnące radością, jaką daje dokonywanie odkryć interpretacyjnych, kontakt z młodymi, myślącymi ludźmi, możliwość prowadzenia rozmów o tym, co piękne i ważne, inne zadumane, zafrasowane, wzruszone, smutne, obojętne, wykrzywione grymasem, schowane za egzemplarzami książek. Nawet interesujące lektury tracą na wartości, gdy ich omawianiu towarzyszą znudzone lub obojętne miny polonistów, zaś lektury uznane przez uczniów za nudne zyskują na znaczeniu, dopełnione pozytywnym nastawieniem nauczycieli i właściwymi komentarzami.

Jak podkreślał Stanisław Bortnowski, polonista powinien mieć zawsze pomysł na lekcje o lekturach. Badacz określał go mianem punktu wyjścia, chwytu, który zawsze ma przemyśleć nauczyciel przygotowujący się do omawiania na lekcjach różnych tekstów z listy lektur. Jest on bowiem, przypomnę, scenarzystą i reżyserem, którego zadaniem jest przeniesienie na scenę lekcji cudzego utworu. Wszystko niby jest dane, bo przecież polonista zazwyczaj zna wykładnię każdego tekstu, a jednocześnie nic nie ma gotowego, ponieważ nieustająco musi (inaczej się udusi – żartobliwie dodajmy za Jonaszem Koftą⁶) poszukiwać ciekawych i funkcjonalnych rozwiązań metodycznych⁷.

³ Zob. R. Koziół, M. Rachib Chehab, *Do czego służy kanon lektur szkolnych?*, <https://wyborcza.pl/piatekextra/7,129155,16145447,do-czego-sluzy-kanon-lektur-szkolnych.html> [24.06.2024].

⁴ A. Janus-Sitarz, *Warto wciąż uczyć się, jak uczyć literatury. Warto uczyć się od innych* [w:] *Lektury w ręku nauczyciela. Perspektywa polska i zagraniczna*, red. A. Janus-Sitarz, Kraków 2019, s. 10.

⁵ A. Janus-Sitarz, *Nauczyciel w roli krytyka literackiego* [w:] *Doświadczenie lektury. Między krytyką literacką a dydaktyką literatury*, red. K. Biedrzycki, A. Janus-Sitarz, Kraków 2012, s. 83.

⁶ Zob. J. Kofta, *Śpiewać każdy może*, https://www.tekstowo.pl/piosenka.jerzy_stuhr,Spiewac_kazdy_moze.html [2.06.2024].

⁷ S. Bortnowski, *Scenariusze półwariackie, czyli poezja współczesna w szkole*, wyd. III, Warszawa 1997, s. 4.

Niniejszy tekst wpisuje się w problematykę rozbudzania uczniowskiej motywacji do czytania lektur. Postawiono w nim tezę o istotnym wpływie pozytywnego nastawienia do utworów literackich na pracę z nimi na lekcjach w szkole ponadpodstawowej. Można to czynić, jak okaże się w dalszej części artykułu, na wiele sposobów. Dużo zależy od polonisty jako ich najlepszego ambasadora w czasach, kiedy nieustannie pojawiają się propozycje usuwania z listy lektur kolejnych tekstów, uznanych przez pewne grono ludzi za przestarzałe i niepotrzebne⁸. Najłatwiej jest wyrzucić, ale prawdziwym wyzwaniem stojącym przed nauczycielem literatury jest poszukiwanie ich nowych znaczeń i sensów, osadzanie w dodatkowych kontekstach, zwłaszcza współczesnych, wikłanie w sieć literackich, historycznych czy kulturowych powiązań lub refleksja nad opisanymi w nich wartościami⁹.

Artykuł składa się z dwu części. W pierwszej zaprezentowano dwadzieścia różnych pomysłów studentów filologii polskiej, przygotowanych na potrzeby ćwiczeń z dydaktyki języka polskiego. Każdemu przyszłemu nauczycielowi została przydzielona inna lektura z kanonu tekstów, a jego zadaniem było zaproponowanie sposobów zmotywowania młodych czytelników do sięgnięcia po nią. W drugiej części natomiast przedstawiono zasady wywoływania i podtrzymywania w uczniach motywacji czytelniczej, sformułowane na podstawie tez neurodydaktyków oraz doświadczeń autorki artykułu.

⁸ Debata na ten temat trwa w przestrzeni publicznej nieustająco. Głos w sprawie kanonu zabierają zarówno nauczyciele i dydaktycy, jak i youtuberzy, uczniowie, rodzice, dziennikarze, pisarze, politycy itd. Zob. np. E. Michalak, *Lektury sprzed pół wieku w dzisiejszej szkole podstawowej. Mają sens?*, <https://nauka.trojmiasto.pl/Lektury-sprzed-pol-wieku-w-dzisiejszej-szkole-podstawowej-Maja-sens-n96171.html?strona=5> [24.06.2024]; K.M. Maj, *10 powodów, by zlikwidować kanon lektur*, <https://www.youtube.com/watch?v=xrAHyBIXeEw> [24.06.2024]; T. Tokarz, *Kanon lektur, czyli o rozmowie między pokoleniami*, <https://www.edunews.pl/badania-i-debaty/opinie/4803-kanon-lektur-czyli-o-rozmowie-miedzy-pokoleniami> [24.06.2024]; *Bitwy o kanon*, https://mlodziez.krakow.pl/old/www.mlodziez.info/994_Bitwy_o%C2%A0kanon.html [24.06.2024]; *Kanon lektur – czy trzeba go zmieniać? „Literatura w szkole służy przede wszystkim uczeniu czytania”*, <https://www.polskieradio.pl/8/10640/artykul/3361359,kanon-lektur-czy-trzeba-go-zmieniac-literatura-w-szkole-sluzy-przedem-wszystkim-uczeniu-czytania> [24.06.2024]; *Szokujące słowa Nowackiej! Z kanonu lektur wyrzuca Rymkiewicz. „Sęka smoleńska przekreśla neutralność, szkoła powinna być neutralna”*, <https://wpolityce.pl/polityka/696675-dla-nowackiej-rymkiewicz-i-jego-utwory-to-seka-smolenska> [24.06.2024]; *Wykorzeniec naród*, <https://naszdzienik.pl/index.php/polska-kraj/292661,wykorzeniec-narod.html> [24.06.2024]; *Zaskakujące zmiany w kanonie lektur. Mniej języka archaicznego i więcej współczesnych problemów*, <https://www.portalsamorzadowy.pl/edukacja/zaskakujace-zmiany-w-kanonie-lektur-mniej-jezyka-archaicznego-i-wiecej-wspolczesnych-problemow,524751.html> [24.06.2024].

⁹ Zob. P. Sporek, *Świat wartości współczesnej młodzieży a klasyka literacka – świadectwa szkolnego odbioru lektury*, „Annales Universitatis Lodziensis. Folia Litteraria Polonica” 2020, nr 1, s. 271–286; M. Kwiatkowska-Ratajczak, *Docenić szkołę. Dydaktyczna teoria i metodyczna praktyka*, Poznań 2021; M. Marzec-Jóźwicka, *Wychowawcza moc starych lektur* [w:] *też, Teksty literackie w pracy nauczyciela polonisty. Lektury i konteksty*, Lublin 2023, s. 25–35; P. Wójcik, *Dlaczego warto czytać stare książki? – 3 konkretne powody*, <https://architekturasukcesu.pl/stare-ksiazki/> [24.06.2024].

Wybrane sposoby pozytywnego nastawiania do lektur

Studenci pracowali nad utworami reprezentującymi różne rodzaje i gatunki, epoki literackie, omawianymi w klasach o profilu ogólnym i humanistycznym. Obiektami ich dydaktycznego zainteresowania stały się zarówno utwory literatury polskiej, jak i światowej.

Poezja Cypriana Kamila Norwida

1. Interesujące wprowadzenie do lektury. W centrum poezji Norwida istnieją słowa rozumiane nie tylko jako fakty językowe, ale wręcz metafizyczne, stanowiące klucze do analizy i interpretacji. Poeta gra ich wieloznacznością, skłaniając czytelników do rozmaitych odczytów swoich utworów. Stosuje ironię, parabolę, metafory, elipsy, niedopowiedzenia i przemilczenia. Sprawiają one, że kompozycja wierszy staje się nietypowa, jakby luźna, rwana. Dużą wagę odgrywa w tej poezji również niestandardowa interpunkcja¹⁰. Zapowiedzenie tekstów Norwida w niekonwencjonalny i ciekawy sposób spowoduje wytworzenie się aury tajemniczości zarówno wokół tego wyjątkowego w literaturze polskiej autora, jak i jego wierszy, rodząc w młodych czytelnikach pytania: *Co to za teksty? Jak one wyglądają? O czym one w takim razie będą?*
2. Przedstawienie autora lektury jako człowieka ciekawego, oryginalnego, zasługującego na uwagę i pamięć, a może nawet bliskiego uczniom, mającego podobne do nich problemy (np. nie był rozumiany przez otoczenie, odrzucano go ze względu na inność, indywidualność, nie wzbudzał zainteresowania jako poeta, nie pasował do rzeczywistości, w której przyszło mu egzystować, żył w cieniu innych poetów romantycznych¹¹). Pomocne okaże się przywołanie wybranych faktów z jego biografii, np. podkreślenie, że Norwid w środowisku artystycznym był bardziej znany jako rysownik i rytownik niż poeta, a jego prace są obecnie bardzo cenione i poszukiwane przez kolekcjonerów¹². Przez badaczy nazywany jest „sztukmistrem” nie tylko słowa. Aleksandra Melbechowska-Luty podkreślała:

W całej twórczości Cypriana Norwida słowo i obraz – w ich wymiarze intelektualnym i duchowym – spletały się w jedność, spójną całość, której nie można rozdzielić. To, co kreśliła ręka poety, było projekcją jego przeżyć, plastycznym zapisem wiedzy, odczuć i doświadczeń, hieroglifem słowa. Norwidowa poezja, dramat, proza, a także przesłanie wyrażane w listach, organicznie zespalały się z malarstwem, rysunkiem, grafiką, rzeźbą, wyrastały z jednego pnia, miały wspólne źródła, analogie, refleksy¹³.

¹⁰ *Poetyka Norwida*, <https://zpe.gov.pl/a/przeczytaj/DnVmb1qL9> [1.06.2024].

¹¹ Zob. też: Cyprian Norwid – poeta niezrozumiały przez współczesnych – analiza wiersza „Fortepian Szopena”, file:///C:/Users/vx2/Downloads/Cyprian_Norwid_poeta_niezrozumiały_przez_współczesnych_analiza_wiersza_Fort.pdf [1.06.2024].

¹² Zob. np. I Morawska, *O człowieku – dla człowieka – człowiek w poezji Cypriana Norwida. Propozycja cyklu lekcji dla klas gimnazjalnych* [w:] Cyprian Norwid w nowej szkole, red. R. Doktor, Lublin 2005, s. 9–54.

¹³ A. Melbechowska-Luty, *Sztukmistrz. Kilka uwag o symbiozie sztuk w twórczości Cypriana Norwida*, „Teksty Drugie” 2000, nr 5, s. 43.

3. Wskazywanie na niezwykłość poezji jako szczególnej, a nie trudnej i niedostępnej semantycznie formy piśmiennictwa, korzystającej z metaforycznych i rytmicznych elementów języka w celu przekazania określonych idei czy oddziaływania na emocje odbiorcy. Poezja Norwida nieustannie cieszy się popularnością wśród artystów reprezentujących różne pokolenia, i to zarówno piosenkarzy (np. Czesława Niemena, Ewy Demarczyk, Stana Borysa, Marka Piekarczyka, Janusza Radka, Mateusza Ziółko, Artura Caturiana), jak i reżyserów filmowych. Oto z okazji 200. rocznicy urodzin Norwida, patrona roku 2021, Narodowe Centrum Kultury ogłosiło konkurs na stworzenie filmu stanowiącego oprawę wizualną wybranych utworów romantycznego poety. Celem konkursu było popularyzowanie jego twórczości. Do filmów wykorzystano zapis recytacji utworów przez aktora Andrzeja Mastalerza¹⁴.
4. Potraktowanie lektury jako rodzaju drogowskazu moralnego, ale nie źródła nachalnie uprawianego dydaktyzmu. Twórczość Norwida należy poznawać stopniowo, analizując jego pisma, czytając opracowania jego wierszy i wypowiedzi o nim. Zarówno własne wnioski, jak i komentarze badaczy mogą być dla uczniów zaskakujące i warte przemyślenia. Poezja Norwida jest tym rodzajem twórczości, z którym młodzi czytelnicy mogą zaznajamiać się indywidualnie, czytać wiersze dla siebie, zwłaszcza w obecnych czasach, bo – jak pisał Jan Paweł II – można w niej odnaleźć ukojenie, remedium na trudy życia i prawdę o sensie życia człowieka¹⁵. Norwid jest bowiem twórcą głęboko humanistycznym, poetą nadziei, obywatelem świata, wojownikiem, którego twórczość „wyrosła z jego trudnego życia”¹⁶.
5. Przygotowanie przez uczniów recytacji wybranych wierszy. Taką możliwość daje nauczycielowi wykorzystanie metody analizy recytacyjnej¹⁷. Metoda ta polega na wspólnym ustalaniu jak najlepszej formy słowno-mimicznej tekstu. Pod względem organizacyjnym przypomina próbę czytaną w zespole aktorskim. W ten sposób, niepostrzeżenie, dokonuje się analiza utworu. To, jak uczniowie go wyrażają, staje się dowodem precyzji jego rozumienia.

Lalka Bolesława Prusa

6. Spojrzenie na bohaterów z innej, nieznanej, nietypowej perspektywy, sugerowanej przez literaturoznawców. Stefania Zahorska postawiła tezę, że *Lalka* to odwrócona wersja baśni o Kopciuszu¹⁸. Tym razem to mężczyzna, który nie

¹⁴ Zob. więcej na ten temat: *NORWID/ ZA-PATRZENIA*, <https://www.youtube.com/playlist?list=PLKjKY86ZnTlmc7MZDIXSPwNAw7wa9NOVB> [31.05.2024].

¹⁵ Zob. więcej na ten temat: Jan Paweł II, *O Cyprianie Norwidzie w 180. rocznicę urodzin poety* [w:] Karol Wojtyła, *Poezje, dramaty, szkice. Jan Paweł II, Tryptyk rzymski*, wstęp M. Skwarnicki, Kraków 2003, s. 579–584.

¹⁶ Tamże, s. 580.

¹⁷ Zob. więcej na ten temat: K. Lausz, *Metoda analizy recytacyjnej* [w:] tegoż, *Podstawowe problemy współczesnej metodyki literatury*, Warszawa 1970, s. 251–253.

¹⁸ S. Zahorska, *Wokulski – krzywe zwierciadło pozytywizmu* [w:] Prus. *Z dziejów recepcji twórczości*, wybór, oprac. i wstęp E. Pieścikowski, Warszawa 1988, s. 382.

zgadza się na los, uwłaczający jego ambicjom, aspiruje do arystokratycznego pałacu dzięki zgromadzonemu majątkowi, staraniom i znajomościom, które zawarł. Nie pragnie fortuny, ale szczerego uczucia i szacunku. Chce zdobyć kobietę swojego życia i robi wszystko, by się do niej zbliżyć. Zastanawia jednak obrona przez niego strategia manewrów miłosnych: „Uwodził po kupiecku, wyłącznie po kupiecku, wpisując wszystkie słowa i gesty w rubryki konta rachunkowego, ofiarowując rozmaite dary [...]. Owszem: dawał, by otrzymać. Ale czyż nie wiedział, że jest to ten rodzaj dobra, który budzi niepokój i upokarza?”¹⁹. Czytelnik mimo wszystko staje po stronie Wokulskiego, uważając Izabelę za osobę zimną, wyrachowaną, próżną, kapryśną i przekonaną o swojej wyjątkowości, która poszukuje kandydata do ręki jedynie wśród dobrze urodzonych i bogatych. Możliwość ślubu z Wokulskim bierze pod uwagę dopiero wówczas, gdy przedstawiciele jej warstwy społecznej zaczynają o nim mówić z uznaniem. W odróżnieniu od znanego zakończenia baśni Charlesa Perraulta, u realisty Prusa „ani Kopciuszek-Wokulski, ani królewna-Izabela nie zostają wynagrodzeni”²⁰.

Ferdydurke Witolda Gombrowicza

7. Obejrzenie i omówienie wybranego filmu o autorze powieści lub wywiadu z nim, jego bliskimi albo autorami książek o nim. Gombrowicz jest patronem roku 2024, zatem w internecie znaleźć można wiele poświęconych mu filmów, audycji radiowych, wywiadów dostępnych na kanale YouTube, np. *Gombrowicz – życie i twórczość*, *Witold Gombrowicz – Forma upupiona*²¹, *Witold Gombrowicz – dziki łobuz literatury polskiej*, *Witold Gombrowicz* (film z cyklu Filmowy Kanon Literatury), *Mówi Gombrowicz* (wywiad z Witoldem Gombrowiczem przeprowadzony w Paryżu w 1963 r., pochodzący ze zbiorów Archiwum Instytutu Literackiego, publicznie udostępniony przez „Kulturę” paryską), *Witold i Rita Gombrowicz w Vence – „To było życie i praca”* (opowieść Rity Gombrowicz o ostatnich pięciu latach życia z polskim pisarzem), *Gombrowicz – życie i twórczość* (rozmowa Tomasza Bocheńskiego z Józefem Olejniczakiem, autorem książki *Witold Gombrowicz. Ja!*).
8. Wykorzystywanie zadań interaktywnych dotyczących lektury. Ela Szymczak zaproponowała: a) omówienie elementów świata przedstawionego powieści, b) czytanie ze zrozumieniem i wykonywanie poleceń do tekstów Michela Onfraya *Dlaczego wasze liceum zbudowane jest jak więzienie?* oraz recenzji filmu *Ferdydurke* w reż. Jerzego Skolimowskiego: *A kto widział – ten trąba!* Mateusza Wernera i *Zastrzeżenia szacunkiem podszyte* Jerzego Płazewskiego, które

¹⁹ R. Papieski, *Ćwiczenia z patrzenia*, Kraków 2020, s. 35.

²⁰ I. Iwasiów, *Lalka* [w:] ...czterdzieści i cztery. *Figury literackie. Nowy kanon*, red. M. Rudaś-Grodzka i in., Warszawa 2016, s. 317.

²¹ Zob. *Witold Gombrowicz – Forma upupiona*, <https://www.google.com/search?client=opera&q=film+o+gombrowiczu+forma+upupiona&sourceid=opera&ie=UTF-8&oe=UTF-8#fpstate=ive&vld=cid:c99afdd9,vid:LLDHmd2wReg,st:0> [31.05.2024].

ukazały się w 1992 roku w miesięczniku „Kino”, c) uzupełnianie kart pracy dotyczących Formy, jej niewolników i wirtuozów oraz refleksję nad Formą i przestrzeniami jej rządów, d) omówienie Gombrowiczowskich słów-kluczy (pupa, gęba, łydka) oraz motywów literackich ukazanych w powieści (maska, szkoła, rodzina, niedojrzałość, dworek szlachecki), e) przeanalizowanie pojęcia groteski, f) określenie gatunku utworu²². Ala Krawczyk przygotowała zaś lekcję, na której znalazły się informacje biograficzne o Gombrowiczu, szczegółowe pytania do lektury (np. Gdzie rozgrywa się akcja utworu? Fabuła jest realistyczna czy raczej absurda? W jakim celu zastosowana została taka konstrukcja świata przedstawionego? W jaki sposób Gombrowicz prowadzi grę z czytelnikami? Na czym polega jego literacki fenomen? Cechy jakich gatunków literackich zawiera utwór?) oraz wykaz tez, do których mają się ustosunkować uczniowie, wybierając jedną spośród odpowiedzi: *zgadzam się* – *nie zgadzam się* – *mam wątpliwości*, np. Gombrowiczowskie hasło: „Nie ma ucieczki przed gębą jak tylko w inną gębę” mówi, że człowiek nie potrafi żyć w samotności, dlatego poszukuje drugiego człowieka. – Mistrzem upupiania w *Ferdydurke* jest Miętus. – Józio słowami: „Niech kształt mój rodzi się we mnie, niech nie będzie zrobiony mi”, walczy o swoją niezależność²³.

Poezja Krzysztofa Kamila Baczyńskiego

9. Zorganizowanie wieczorku poetyckiego nawiązującego do wydarzeń historycznych w Polsce w latach 40. XX wieku, ale też czasów obecnych wojen i konfliktów, których świadkami są uczniowie. Widowisko powinien poprowadzić narrator, który przybliżyłby publiczności najważniejsze fakty z czasów dawnych i współczesnych, wprowadził w nastrój, stworzył klimat refleksji. Aktorami byłiby uczniowie prezentujący wybrane utwory twórców pokolenia Kolumbów, w tym Baczyńskiego, a obok niego także Edwarda Eugeniusza Chudzyńskiego (*Sierpień*), Stanisława Marczaka-Oborskiego (*Do powstańca*), Artura Adama Międzyrzeckiego (*Modlitwa warszawska*). Ważne, by w przedstawieniu pojawiły się również erotyki obrazujące marzenia, pragnienia i chęć życia cechujące ówczesne pokolenia. Współtwórcami scenariusza powinni być uczniowie, którzy mogliby zasugerować własne propozycje utworów współczesnych mogących nadać ostateczny kształt merytoryczny i emocjonalny wieczorkowi poetyckiemu (np. *Godzina W*, *Wojenka* Lao Che, *Żołnierzyk* Marii Peszek, *Pieśń o szczęściu* śpiewana przez Czesława Mozila do słów Baczyńskiego). Krótkim wystąpieniem mógłby też uroczystość uświetnić zaproszony na tę okoliczność historyk, dzielący się z odbiorcami np. opowieściami z czasów wojennych.

²² Zob. E. Szymczak, *Witold Gombrowicz „Ferdydurke”*, <https://view.genially.com/5fa052364a95b80d82de9e49/presentation-ferdydurke> [31.05.2024].

²³ A. Krawczyk, „*Ferdydurke*” – uzupełnienie i utrwalenie wiadomości, <https://view.genially.com/5f84048eb925a10d68ce5c92/video-presentation-ferdydurke-podsumowanie> [31.05.2024].

Dekameron Giovanniego Boccaccia

10. Ukazanie lektury jako tekstu zakazywanego, uznawanego za nieprzyzwoity, wykraczającego poza reguły piśmiennictwa epoki, w której powstał, wyróżniającego się na tle innych powstających wówczas utworów. Autor *Dekameronu* nie stronił od tematów frywolnych, rubasznych, opisując w swoich nowelach ulegających pożądaniu mnichów, dążące do zaspokojenia potrzeb seksualnych kobiety, pary oddające się zmysłowej miłości czy związku, w których seks odgrywał rolę „elementu przetargowego”²⁴. I choć nie wszystkie utwory Boccaccia mają zabarwienie erotyczne, te właśnie najodważniejsze fragmenty książki uchodzą za najciekawsze i najbardziej zapamiętywane. Badacze jego twórczości podkreślają odwagę nowelisty demaskującego obłudę, przewrotność i dwulicowość przedstawicieli Kościoła, czym, oczywiście, naraził się na liczne nieprzyjemności, łącznie z groźbą anatemy²⁵. Mimo że *Dekameron* miał być książką sławiącą uroki życia i podnoszącą na duchu w czasach zarazy, Boccaccio przypłacił jej wydanie załamaniem psychicznym, z którego nie zdołał się podźwignąć do końca życia, samotnością i ubóstwem²⁶.

Hamlet Williama Szekspira

11. Obejrzenie ekranizacji utworu lub jego adaptacji teatralnej. *Hamlet* cieszył się wyjątkową popularnością wśród reżyserów. Przenoszono go na ekran kilka razy: w 1948 roku zrobił to Laurence Olivier, w 1964 – Grigorij Kozincew, w 1969 – Tony Richardson, w 1990 – Frank Zeffirelli, w 1996 – Kenneth Branagh, w 2000 – Michael Almereyda, w 2009 – Gregory Doran. W rolę duńskiego księcia wcielali się najwybitniejsi aktorzy hollywoodzcy, w tym: Laurence Olivier, Richard Burton, Mel Gibson, Kenneth Branagh, Ethan Hawke. Kilka razy dramat Szekspira był też wystawiany na scenie, również polskiej: w 1985 roku przedstawienie wyreżyserował Jan Englert, w 2019 roku – Michał Kotański oraz Tadeusz Bradecki, zaś w 2023 roku – Krzysztof Warlikowski²⁷. Zarówno film, jak i przedstawienie oparte na dramacie Szekspira mogą stanowić na lekcjach polskiego osobne teksty kultury, omawiane z wykorzystaniem właściwego tym formom instrumentarium analityczno-interpretacyjnego.

Pani Bovary Gustawa Flauberta

12. Analiza portretu psychologicznego postaci. Emma Bovary jest jedną z najciekawszych bohaterek lektur szkolnych: kobietą głęboko niezadowoloną ze swojego prowincjonalnego życia, marzącą o luksusie i romantycznych przy-

²⁴ B. Paszyk, *Dekameron* [w:] tegoż, *Książki zakazane*, Warszawa 2009, s. 213.

²⁵ Zob. więcej na ten temat: Z. Wróbel, *Erotyzm w literaturze dawnych wieków*, Łódź 1986.

²⁶ W. Kot, *Poczet pisarzy i poetów świata. Od Homera do Stephena Kinga*, Poznań 2007, s. 21.

²⁷ Zob. więcej na ten temat: *Arte.tv: Paryski „Hamlet” Krzysztofa Warlikowskiego w polskiej sieci*, <https://www.rp.pl/opera/art38286151-arte-tv-paryski-hamlet-krzysztofa-warlikowskiego-w-polskiej-sieci> [31.05.2024].

godach, niespełnioną, skłonną do fantazjowania, niepotrafiącą radzić sobie z codziennością. Niezwykle twórcze może okazać się podejmowanie refleksji nad tragicznością tej bohaterki, która wszystko wokół siebie niszczy i ostatecznie doprowadza do swojej zguby, aktorki przeżywającej życie „na niby”, zorganizowanie debaty albo wręcz sądu literackiego nad tą postacią.

13. Charakteryzowanie bohaterki w odniesieniu do czasów, w których przyszło jej żyć i pojawiających się wówczas haseł, głoszonych przekonań. W przypadku powieści Flauberta nie można pominąć zagadnienia emancypacji kobiet oraz wskazania, że Emma Bovary była „produktem” swoich czasów, uwięzionym w gorsecie konwenansów. Na jej zachowanie potężny wpływ miały społeczne, kulturowe i ekonomiczne realia epoki, w której żyła. Role kobiet w XIX wieku bardzo często zredukowane były jedynie do funkcji małżonki albo matki, a ich marzenia czy możliwości samorealizacji – bagatelizowane. Emma, przyzwyczajona do spędzania czasu na czytaniu romantycznych książek, pragnęła tak jak ukazane w nich bohaterki przeżywać ogniste romanse, otaczać się pięknymi przedmiotami, przeciwstawiać się prozie życia. Nikt nie nauczył jej selekcjonować pragnień na te warte i niewarte zaspokojenia.
14. Przeglądanie się lekturze przez pryzmat jej realizmu w opisywaniu czasów, miejsc, postaci. Utwór Flauberta, podobnie jak inne powieści realistyczne, uznawany jest za świadectwo epoki, w bezlitosny sposób obnażające jej wady (konsumpcjonizm, hipokryzję, próżność, konserwatyzm, materializm, rosnące niezadowolenie wobec ograniczeń społecznych, nieprzystawalność ideałów romantycznych do rzeczywistości), zgodnie z twierdzeniem Stendhala, że „powieść to zwierciadło przechadzające się po dziedzińcu. To odbija lazur nieba, to błoto przydrożnej kałuży”²⁸.
15. Lektura jako odzwierciedlenie przekonań autora. Flaubert wyznawał: „Pani Bovary to ja”. Podobnie jak ona nie cierpiał mieszczańskich konwenansów i podobnie jak ona musiał je respektować do końca życia. Los Emmy miał być metaforą losu samego pisarza, „obrońcy wartości romantycznych w świecie, w którym liczył się tylko pieniądź”²⁹. Flaubert traktował literaturę bardzo poważnie. Pisanie książek porównywał do wznoszenia piramidy. Uznawał je za dzieła tytanicznego wprost wysiłku, których nikt nie doceniał. W liście do swojego przyjaciela, rosyjskiego pisarza Iwana Turgieniewa, pisał: „Żeby pan wiedział, jak bardzo czuję się osamotniony. Nie mam tu z kim zamienić dwóch słów. No, bo kto w naszym ponurym kraju interesuje się jeszcze literaturą? Sądzę, że tylko jeden człowiek: Ja!”³⁰
16. Przywołanie kontrowersji związanych z publikacją książki. Powieść Flauberta wstrząsnęła nie tylko ówczesną Francją. Wielu krytyków i czytelników poczuło się urażonych jej treścią, zde gustowanych tym, że Emma nie została

²⁸ Stendhal, *Czerwone i czarne*, tłum. T. Boy-Żeleński, Warszawa 1932, t. II, s. 111.

²⁹ W. Kot, dz. cyt., s. 61.

³⁰ Tamże.

uznana za kobietę upadłą, którą jednoznacznie potępiłby narrator powieści. Autorowi i wydawcy zarzucano propagowanie cudzołóstwa, a wręcz zamach na moralność publiczną i wartości religijne. Po publikacji odcinków *Pani Bovary* w prasie wytoczono Flaubertowi proces o zniesławienie moralności mieszczańskiej³¹.

Mistrz i Małgorzata Michaiła Bułhakowa

17. Zaprezentowanie lektury jako rodzaju manifestu, wyrażenia poglądów autora buntującego się przeciwko systemowi totalitarnemu panującemu w ówczesnej Rosji Radzieckiej. Utwór ten jest bowiem opisem czasów, w których przyszło pisarzowi żyć i tworzyć. Bułhakow przez cały okres swojej twórczości miał ogromne problemy z komunistyczną cenzurą. Za życia bardzo trudno było mu cokolwiek opublikować, a w teatrach zakazano wystawiania jego sztuk. Partia uważała go za wroga klasowego, gdyż bez żadnych oporów występował przeciwko propagandzie sowieckiej oraz miał odwagę pokazywać prawdziwą radziecką rzeczywistość. W tej sytuacji zmuszony był egzystować na marginesie życia literackiego, gdyż nie miał możliwości emigracji. Pisanie traktował jako pewnego rodzaju psychoterapię i ucieczkę od ponurej rzeczywistości. Zresztą w losy tytułowego Mistrza autor wplótł elementy z własnej biografii: bohater też miał problemy z opublikowaniem dzieła, ponieważ opowiadało ono dzieje Chrystusa, a w ateistycznym państwie niedopuszczalną rzeczą było pisanie o Bogu. W *Mistrzu i Małgorzacie* Bułhakow opisał również funkcjonowanie w ówczesnej Moskwie związku zawodowych literatów, któremu nadał nazwę Massolitu. Należeli do niego tylko wybrani artyści, posiadający legitymację partyjną. Nie musieli mieć talentu. Wystarczyło, że potrafili podporządkować się nakazom partii i tworzyli teksty propagujące ideologię komunistyczną³².

Dżuma Alberta Camusa

18. Wykorzystanie opowieści o lekturze publikowanych w mediach. Na temat najsłynniejszej powieści Camusa nagrano internetowe filmy – streszczenia utworu opracowane przez youtuberów oraz radiowe wypowiedzi badaczy literatury przedstawiających problematykę lektury w sposób nieoczywisty, intrygujący, niekonwencjonalny albo wręcz satyryczny, np. *Dżuma i sens życia wg Camusa* oraz *Czego „Dżuma” Camusa uczy nas o obecnej sytuacji? Analiza lektury Człowieka Absurdalnego, czyli Łukasza Polikowskiego*³³; *Streszcze-*

³¹ Zob. więcej na ten temat: P. Śniedziwski, *Flaubert. W poszukiwaniu opowieści*, Warszawa 2023; Prof. Piotr Śniedziwski, *Fenomen recepcji „Pani Bovary”*, <https://uniwersyteckie.pl/nauka/prof-piotr-sniedziwski-fenomen-recepcji-pani-bovary> [26.06.2024].

³² „*Mistrz i Małgorzata*” Michaiła Bułhakowa, <http://pce.lebork.pl/files/lo/lo-24-25-pazdziernik/5-polski7.pdf> [1.06.2024].

³³ Ł. Polikowski, *Dżuma i sens życia wg Camusa*, <https://www.google.com/search?client=opera&q=dżuma+i+sens+życia+wg+camusa+polikowski&sourceid=opera&ie=UTF-8&oe=UTF-8#fps>

nia lektur – „Dżuma” Profesora Niczego³⁴; *O powieści „Dżuma” Alberta Camusa opowiada profesor Michał Januszkiewicz w Polskim Radiu Czwórcie*³⁵.

19. Przeczytanie wspólnie z uczniami fragmentów wpisu na temat lektury, zamieszczonego na wybranym blogu, np. *Fantastyczne książki & jak je znaleźć*:

Dżuma to krótka powieść – zaledwie 200 stronicowa, jednak tyle wystarczyło, aby ukazać duszę i rozkład człowieka. Choroba to tylko pretekst do ukazania, że prawdziwa dżuma tkwi w każdym z nas, to nie tylko wysoka gorączka czy obrzęki. To pogodzenie się z tym jak wygląda świat, zamykanie oczu na cierpienie innych i dostrzeganie tylko swoich interesów. [...]

Te 200 stron pokazuje, że nie potrzeba ich tysięcy, aby stworzyć coś, co zachwyci. Historia o przyjaźni, miłości, cierpieniu, śmierci i stracie? A może to opowieść o współczesnym człowieku? Albert Camus nie ograniczył się do jednego motywu i to sprawiło, że mimo braku rwącej akcji, ciekawość nie spada. *Dżuma* jest osobliwą powieścią, jednak warto dać jej szansę i sięgnąć po nią ze szczerymi chęciami. Ja wiem, że do niej wrócę. Może w 10 najlepszych powieściach tego roku? Tego nie jestem pewna, ale jestem przekonana, że jeszcze nie raz będę chciała pospacerować po zasnutych chorobą i kurzem ulicach, mijając bohaterów, których dżuma nie oszczędziła i zabrała.

To co intriguje w tej powieści to chociażby narracja. Jej tajemnica – kto tak naprawdę opowiada tę historię? Kto jest jej oczyma? I oczywiście niepewność. W obliczu dżumy wszyscy są równi. Dlatego żadni bohaterowie nie mają taryfy ulgowej, można mieć jednak nadzieję, że nie wszyscy, których polubiliśmy, znikną z następnych kart tej powieści...

Słusznie więc spodziewałam się czegoś więcej po tej książce. Camus ukrył przekaz w czymś, co nie było męczące w odbiorze. Po tę historię sięgałam z radością i mimo że akcja nie nastrajała pozytywnie, to jej czytanie należało do przyjemności. *Dżuma* to na pozór nic nieznacząca – dziwna opowieść o chorobie, jednak ze względu na sposób ukazania miasta i tak różnych postaci, przestaje być tylko czymś, co powinno się czytać – bo tak wypada. Książkoholicy powinni ją znać – bo jest tego warta!³⁶

Słowa te powinny być następnie skomentowane, a może nawet skonfrontowane z odczuciami tych uczniów, którzy lekturę już przeczytali albo są w trakcie jej czytania.

20. Zaproponowanie uczniom uczestnictwa w realizacji projektów edukacyjnych, które, ze względu na tematykę, będą wymagały dobrej znajomości treści książki. Wśród pomysłów pojawiły się następujące: a) *Radio Oran* – przygotowanie i nagranie podcastu, będącego fikcyjnym „dziennikiem” zadżumionego miasta (formę audio może zastąpić wersja pisana Dziennika Oranu); b) przygotowanie monodramu, spektaklu, czytania dramatycznego, scenariusza opierającego się np. na historii wybranej postaci z książki; c) wykonanie papierowej gry fa-

tate=ive&vld=cid:f9051fab,vid:MkewjvRIQ98,st:0 [31.05.2024]; *Czego „Dżuma” Camusa uczy nas o obecnej sytuacji? Analiza lektury* <https://www.google.com/search?client=opera&q=Czego+„Dżuma”+Camusa+uczy+nas+o+obecnej+sytuacji%3F+Analiza+lektury&sourceid=opera&ie=UTF-8&oe=UTF-8#fpstate=ive&vld=cid:9a5c3f30,vid:1wVoS6lXOn4,st:0> [31.05.2024].

³⁴ M. Mietczyński, *Streszczenia lektur – „Dżuma”*, <https://www.google.com/search?client=opera&q=Streszczenia+lektur+-+Dżuma+Profesora+Niczego&sourceid=opera&ie=UTF-8&oe=UTF-8#fpstate=ive&vld=cid:ecd4c00d,vid:dxFqkwKxk5g,st:0> [31.05.2024].

³⁵ Stacja Nauka. *O powieści „Dżuma” Alberta Camusa opowiada profesor Michał Januszkiewicz, prowadzenie: Weronika Puszkarska*, <https://www.polskieradio.pl/10/5366/arttykul/3151045,matura-z-polskiego-dzuma-ksiega-postaw-wobec-absurdu-swiate> [31.05.2024].

³⁶ „*Dżuma*”// *Albert Camus*, <https://fantastyczne-ksiazki-i-jak-je-znalezc.blogspot.com/2017/02/dzuma-albert-camus.html> [31.05.2024].

bularnej opartej na lekturze; d) stworzenie zbioru reportaży, w których uczniowie konfrontowaliby sytuacje, stany, zachowania ludzi z wydarzeniami czasu pandemii COVID-19, której byli uczestnikami/świadkami.

Przyszli poloniści przyznali, że poszukiwanie sposobów pozytywnego nastawienia do lektur szkolnych było dla nich sporym wyzwaniem, ponieważ zachęcanie cyfrowych tubylców do czytania książek stanowi niemały problem. Wymagało kreatywności, częściowego odchodzenia od analitycznych schematów, do których byli przyzwyczajeni, sięgnięcia po cyfrowe źródła wiedzy. Doszli jednak do wniosku, że uczenie literatury może być ciekawym i inspirującym zadaniem. Pomysły młodych nauczycieli łączyły elementy kilku szkół analizy i interpretacji tekstów: hermeneutyki, strukturalizmu, dekonstrukcjonizmu, intertekstualności³⁷. Ich propozycje odnosiły się zarówno do samych lektur: treści, bohaterów, problematyki, jak i ich istnienia w kulturze: kontekstów, ekranizacji, adaptacji, inscenizacji, recytacji, obecności w filmie, mediach cyfrowych i społecznościowych, szeroko rozumianym dialogu społecznym. Ważny okazał się w tych rozwiązaniach metodycznych i utwor (jako tekst intrygujący, realistycznie opisujący czasy, miejsca, ludzi, poglądy, zakazywany i uwielbiany, kontrowersyjny, skłaniający do wielostronnej charakterystyki bohaterów, chętnie i wielokrotnie przenoszony na ekran, stanowiący podstawę interesujących projektów edukacyjnych), i jego autor (jako człowiek oryginalny, zasługujący na uwagę i pamięć, zbuntowany przeciw złu i niesprawiedliwości, ukazujący w filmach, będący podmiotem wywiadów, żyjący w pamięci potomnych).

Zaproponowane sposoby działań mogą zostać wykorzystane i na lekcjach prowadzonych metodami tradycyjnymi (wykład, eksplikacja tekstu, praca z książką, metoda problemowa) i aktywizującymi (burza mózgów, metoda projektu, dyskusja, praca w grupach, różne techniki dramy). Przyszli nauczyciele zwrócili szczególną uwagę na potrzebę wykorzystywania mediów w edukacji czytelniczej (filmy edukacyjne, podcasty, zadania interaktywne, prezentacje multimedialne, nagrania, audycje), bez czego rzeczywiście trudno wyobrazić sobie dziś uczenie. Niektóre rozwiązania można określić mianem nowatorskich (zwłaszcza te związane z mediami), inne zaś powielają metody i techniki stosowane przez polonistów od lat i znane młodym adeptom zawodu z lat szkolnych.

Wybrane zasady wywoływania i podtrzymywania motywacji czytelniczej

Pozytywne nastawienie polonisty do swojej pracy, pozytywne myślenie o lekturach i mierzących się z nimi uczniach, pozytywne czytelnicze doświadczenia, którymi dzieli się ze swoimi podopiecznymi, nie są, co od razu warto zaakcentować, płytkim sposobem poprawiania sobie samopoczucia czy przejawem dydak-

³⁷ Zob. więcej na ten temat: A. Pilch, *Kierunki interpretacji tekstu poetyckiego*, Kraków 2003.

tycznej infantylności, ale zawodową i wręcz zdrowotną koniecznością. Dzięki takiemu podejściu nauczyciel stwarza sobie szansę dłuższego cieszenia się tym, co robi, wolniej gnuśnieje, nie staje się obojętny na to, czego i kogo uczy, nie powtarza co roku tych samych sformułowań i wniosków. Zachowuje też w lepszej kondycji mózg, bowiem, jak podkreślają neurobadacze, pozytywne myślenie sprzyja tworzeniu nowych neuronów³⁸. Pozytywne nastawienie pomaga poloniście świadomie koncentrować się na tym, co dobre w jego zawodzie, dostrzegać w uczniach potencjały i zasoby, wykorzystywać w edukacji ich mocne strony³⁹.

W rozbudzaniu i podtrzymywaniu pozytywnego nastawienia potrzebna jest nauczycielowi świadomość życiowej sytuacji uczniów⁴⁰. Należy przez to rozumieć, że niechęć do lektur kształtuje się na wczesnych etapach edukacji, a brak nawyku czytania i kultury czytelniczej wyniesionej z domu, nikłe zainteresowanie lekturami, trudności w czytaniu ze zrozumieniem, strach przed popełnianiem błędów interpretacyjnych (dziś dochodzi do tego negatywne przedstawianie lektur w mediach) mają znaczący wpływ na uczniowskie nastawienie do utworów z kanonu. Polonista może popracować nad poprawą takiego stanu. W okresie adolescencji nieustannie zmieniają się przecież upodobania, zachowania, motywacje, priorytety. Młodemu potrzebne jest wsparcie ze strony nauczyciela, które, jak to ciekawie ujęli autorzy książki *Niezwykły mózg nastolatka*, powinno odbywać się bardziej „z siedzenia pilota niż kierowcy”⁴¹. Polonista ma być niczym „świetny instruktor jazdy lub drugi pilot, który siedzi obok młodego ucznia, zachęcając go i uspokajając”⁴². Ma być blisko, motywując do podejmowania czytelniczych wyzwań, sygnalizować ewentualne interpretacyjne meandry, ale przejmować kontrolę jedynie wtedy, kiedy sytuacja staje się naprawdę awaryjna.

Wewnętrzna motywacja do czytania nie rodzi się sama z siebie⁴³. Dla poprawnego funkcjonowania systemu motywacji decydujące znaczenie mają zainteresowanie własnym otoczeniem oraz szacunek i uznanie okazywane innym ludziom. W myśl tej zasady najbardziej pozytywny stosunek do lektur mają uczniowie odpowiednio do nich nastawieni, wysłuchiwanie na lekcjach, traktowani przez polonistę jak partnerzy do rozmów na tematy literackie, których opinie i wnioski rzeczywiście są wysłuchiwane i konstruktywnie komentowane. Nauczyciele nadal za mało czasu na lekcjach wprowadzających do lektur poświęcają na interakcje z uczniami na temat ich odbioru przeczytanego utworu

³⁸ Zob. P. Zwolińska, *Pozytywne myślenie robi różnicę! Przedstawiamy naukowe powody*, <https://twig.pl/pozytywne-myslenie-ma-moc-przedstawiamy-naukowe-powody/> [5.06.2024].

³⁹ Zob. więcej na ten temat: M. Jasiński, *Pozytywne myślenie w rozwoju człowieka*, „Rocznik Teologii Katolickiej” 2016, t. XV/1, s. 7–13.

⁴⁰ J. Bauer, *Co z tą szkołą? Siedem perspektyw dla uczniów, nauczycieli i rodziców*, przeł. A. Lipiński, Słupsk 2015, s. 19.

⁴¹ B. Hohnen, J. Gilmour, T. Murphy, *Niezwykły mózg nastolatka*, przeł. M. Guzowska, Warszawa 2023, s. 18.

⁴² Tamże.

⁴³ J. Bauer, dz. cyt.

– zazwyczaj zajmuje to kilka pierwszych minut lekcji. A przecież każdy uczeń powinien mieć możliwość wypowiedzenia się na ten temat lektury ustnie albo pisemnie, i to w wybranej przez siebie formie. Szkodliwym, ale niestety ciągle popularnym w szkołach, sposobem weryfikacji stopnia znajomości lektury są za to szczegółowe testy z treści, które powinny jak najszybciej zniknąć z edukacji polonistycznej.

Uczniowie uczą się poprzez naśladowanie nauczyciela. Ich neurony lustrzane uaktywniają się głównie wtedy, gdy nastolatki wykonują daną czynność lub obserwują jej wykonywanie przez kogoś innego. Potrzebują wzorów i modeli, w tym nauczycielskiego⁴⁴. Nic więc dziwnego, że obserwują zaangażowanie polonisty na lekcjach literackich, rejestrują emocje, jakie towarzyszą mu, kiedy pracuje z utworami z kanonu. Jego pozytywne nastawienie do przekazywanych treści, odkrycia, jakich dokonuje, po raz kolejny zagłębiając się w ten sam tekst, świeżość oraz wielość odczytań i wniosków analityczno-interpretacyjnych, poszukiwanie inspiracji w literaturze pomocniczej przekładają się na funkcjonowanie uczniów na lekcjach lekturowych.

Dzieci mają w sobie ciekawość poznawczą⁴⁵ i zazwyczaj są pozytywnie nastawione do książek, które kojarzą się im z czasem spędzaniem wspólnie z rodzicami albo dziadkami i ciekawymi rozmowami na temat przeczytanych tekstów. Szkoda, że szkoła tę motywację do poznawania kolejnych utworów literackich dość szybko osłabia, a czasami nawet niszczy. Już bowiem na etapie edukacji wczesnoszkolnej uczniowie przekonują się, że omawianie lektur w szkole to obowiązek i ciężka praca: pisanie sprawdzianów z treści oraz mierzenie się z wieloma wyzwaniem analityczno-interpretacyjnymi. Już bardzo młodzi czytelnicy: a) przypominają treść książki, b) ustalają czas i miejsce akcji, c) wyodrębniają postacie główne i drugoplanowe, d) podejmują próby ich scharakteryzowania, e) układają plan wydarzeń, f) streszczają utwór, g) ilustrują go rysunkami, h) wyodrębniają myśl przewodnią, i) piszą twórcze opowiadania w związku z lekturą, j) uczą się jej fragmentów na pamięć, k) organizują wystawki, l) przygotowują inscenizacje całości lub fragmentów, ł) pogłębiają rozumienie treści przez wykorzystanie dodatkowych materiałów, np. książek naukowych⁴⁶. Konieczność wykonywania wielu ćwiczeń, umieszczonych na wklejanych do zeszytów licznych kartach pracy, przeważa, niestety, nad możliwością cieszenia się pierwszymi samodzielnie czytаныmi tekstami. A przecież wśród zadań nauczycieli literatury jako pierwsze wymieniane są: motywowanie młodych czytelników do swobodnego, spontanicznego omawiania treści, odwo-

⁴⁴ Zob. więcej na ten temat: M. Magrini, *Mózg. Podręcznik użytkownika. Uproszczona instrukcja obsługi najbardziej skomplikowanej maszyny świata*, przekł. N. Medrak-Ruta, Łódź 2019.

⁴⁵ M. Żylińska, *Neurodydaktyka, czyli nauczanie i uczenie się przyjazne mózgowi*, „Kultura enter. Czasopismo kulturalno-społeczne” 2013, nr 56, <https://kulturaenter.pl/article/neurodydaktyka-czyli-nauczanie-i-uczenie-sie-przyjazne-mozgowi/> [10.05.2024].

⁴⁶ Zob. G. Grabowska, *Nauczanie języka polskiego w niższych klasach szkoły podstawowej*, Słupsk 1989, s. 3–10.

ływanie się do ich przeżyć i doświadczeń oraz zachęcanie do samodzielnego twórczego myślenia o tekście⁴⁷. Książka, jak tłumaczył Grzegorz Leszczyński, jest dla duchowego rozwoju dziecka tym samym, czym woda dla rośliny⁴⁸. Nigdy nie przeżywa się książek tak silnie jak w dzieciństwie, kiedy młodzi czytelnicy identyfikują się z bohaterami i przeżywają ich przygody jak własne. Czytane w dzieciństwie i wczesnej młodości książki „porywają, zachwycają, a potem każą wracać do nich przez całe życie”⁴⁹. Te prawdy powinny stanowić dla nauczycieli literatury na każdym etapie edukacji pozytywne drogowskazy w pracy nad lekturami.

Antoine de Saint-Exupéry napisał: „Jeśli chcesz zbudować statek, nie gromadź ludzi, by zbierali drewno i rozdzielali obowiązki, ale wzbudź w nich tęsknotę za rozległym i niekończącym się morzem”⁵⁰. Parafrazując słowa autora *Malego Księcia*, należy stwierdzić: jeśli polonista chce, żeby jego uczeń czytał, powinien rozbudzić w nim tęsknotę za czytaniem. Nie uczyni tego, stosując jedynie mało skuteczną i krótkotrwałą motywację zewnętrzną, powołując się na wymagania programowe czy strasząc egzaminami, bowiem, jak konstatowała Marzena Żylińska, „wszystko, co nazbyt sformalizowane, traci życie i zdolność budzenia fascynacji”⁵¹. Potrzeba czegoś więcej: pomysłów, których nawet mniej kreatywnemu poloniście nie powinno zabraknąć. Odnajdzie je w książkach i artykułach z dydaktyki polonistycznej, których autorzy, proponując różne modele pracy z utworami literackimi (tradycyjny, pragmatyczny, zabawowy, personalistyczny), dzielą się inspiracjami. Tych nieustannie dostarczają: szeroko rozumiana sztuka, media tradycyjne i cyfrowe, kultura popularna, odkrycia naukowe, sprawdzone rozwiązania metodyczne, a nawet dydaktyki zagraniczne⁵². Warto zaznaczyć, że w tworzeniu pozytywnej atmosfery wokół lektur na pewno z kolei nie pomogą poloniście: po pierwsze, omawianie ich w schematyczny sposób, jak ma to zazwyczaj miejsce w opracowaniach (streszczenie – biografia autora – świat przedstawiony utworu) oraz, po drugie, zgoda na powielanie przez uczniów wniosków pochodzących z niskiej jakości bryków.

⁴⁷ Zob. M. Krajcovicowa, *Praca z czytanką w klasach I-III*, „Edukacja Elementarna w Teorii i Praktyce” 2012, nr 1, s. 26–38.

⁴⁸ G. Leszczyński, *Miłość do książek to prezent na całe życie* [w:] *Książką połączeni, czyli uczymy się czytać razem*. Broszura wydana przez Instytut Książki, Kraków 2021, s. 5.

⁴⁹ Tamże.

⁵⁰ A. de Saint-Exupéry, <https://lubimyczytac.pl/cytat/310823> [1.06.2024].

⁵¹ M. Żylińska, art. cyt.

⁵² Zob. np. S. Bortnowski, *Scenariusze półwariackie, czyli poezja współczesna w szkole...*; *Szkolne spotkania z literaturą*, red. A. Janus-Sitarz, Kraków 2007; M. Marzec-Józwicka, *Nauczycielskie sposoby na nieczytanie lektur przez uczniów. Wybrane zagadnienia* [w:] *Nauki społeczne i humanistyczne wobec doświadczeń przeszłości i wyzwań przyszłości. Wybrane zagadnienia*, red. K. Pujer, Wrocław 2017, s. 35–47; P. Kołodziej, *Dwadzieścia pięć twarzy dziewczyny z perłą. Praktyka czytania dzieł malarskich w procesie kształcenia kulturowo-literackiego*, Kraków 2018; *Lektury w ręku nauczyciela. Perspektywa polska i zagraniczna*, red. A. Janus-Sitarz, Kraków 2019; D. Szczukowski, *Praktykowanie lektury*, Gdańsk 2019; M. Marzec-Józwicka, *Teksty literackie w pracy polonisty. Lektury i konteksty*, Lublin 2023.

Nastolatki posiadają naturalną potrzebę działania autonomicznego i jeśli są jej pozbawione, tracą zainteresowanie i przestają się angażować⁵³. Dlaczego zatem nauczyciel ma ograniczać lub odbierać im wolność w wyborze sposobów omawiania lektur? Działania wokół nich toczą się zazwyczaj według scenariusza opracowanego przez polonistę. A gdyby tak zrobić inaczej, gdyby tak pozwolić na to, by lekcje literackie od czasu do czasu przebiegały zgodnie z zamysłem uczniów. Przecież oni też są w stanie decydować o optyce spojrzenia na lektury, formułować hipotezy interpretacyjne, dokonywać wyboru problemów do omówienia, proponować formy notatki, przygotowywać prezentacje multimedialne. Polonista mógłby czasem stanąć z boku i pozwolić młodym na wykazanie się kreatywnością, samodzielnością, posłuchać tego, co mają do powiedzenia, nastawiając ich w ten sposób pozytywnie nie tylko do edukacji literackiej, ale szerzej – do instytucji szkoły jako miejsca autonomicznego myślenia i działania. Taki sposób podejścia do nauki wpisuje się w tzw. pozytywny cykl uczenia się⁵⁴. Neurodydaktycy określają nim stan, kiedy uczniowie, podejmując różne aktywności, mają poczucie osiągnięcia sukcesu, czują się dobrze z tym, co i jak robią, i w związku z tym chcą działać po raz kolejny. Ich mózgi tworzą nowe obwody, pojawiają się w nich krzepiące myśli i wytwarza się potrzeba dalszej pracy. Odpowiednio wykreowane środowisko edukacyjne (możliwość proponowania własnych pomysłów, wspierająca i otwarta postawa nauczyciela, tolerancyjni i empatyczni rówieśnicy) wprowadza nastolatki w pozytywny cykl uczenia się. Im częściej uczniowie będą mieli okazję omawiać na lekcjach teksty po swojemu, tym bardziej będą cieszyć się literaturą, przestaną się bać jakichkolwiek utworów z listy lektur, nawet tych starych albo pisanych wierszem. Stopniowo będą się stawać szkolnymi specjalistami w zakresie, trudnej przecież, sztuki analizy i interpretacji. Nastawią się na rozwój i chętniej będą podejmować wszelkie szkolne wyzwania. Przyjemnie stwierdzić, że polonista będzie miał w tym niemały udział.

Podsumowanie

Pozytywne podejście nauczyciela do utworów literackich omawianych na lekcjach języka polskiego, przejawiające się w jego zaangażowaniu, umiejętności wyboru interesujących problemów do omówienia, przybliżeniu opowieści przedstawionych w lekturach tak, by stały się uczniom bliższe językowo i aksjologicznie, jest głównym czynnikiem wpływającym na ich proczytelnicze postawy. Przynosi korzyści nie tylko młodym czytelnikom, ale również polonistom, chroniąc go przed znudzeniem i zawodową gnuśnością. Pozwala dłużej cieszyć się wykonywaną pracą, doceniać jej sens, rozwijać się analitycznie i interpretacyjnie, utrzymywać wysoki poziom aktywności intelektualnej, wreszcie: zachwycać się literaturą i możliwo-

⁵³ M. Żylińska, art. cyt.

⁵⁴ Zob. B. Hohnen, J. Gilmour, T. Murphy, dz. cyt.

ściami codziennego z nią obcowania. Szkoła, jak podkreślała Anna Nasiłowska, powinna pokazywać uczniom „ścieżki do różnych krain literackich”⁵⁵.

Moi uczniowie, na potrzeby przygotowywanego samodzielnie projektu edukacyjnego z romantyzmu, przeprowadzili kiedyś ankietę na temat ulubionych utworów z listy lektur omawianych w klasie drugiej liceum. Pierwsze miejsce w tym rankingu zajęła III cz. *Dziadów* Adama Mickiewicza, co może dziwić, bo przecież utwór ten uważany jest za jeden z najtrudniejszych, najbardziej mrocznych, najmniej zrozumiałych. Jak tłumaczyli licealiści, ich pozytywne nastawienie do tej lektury było wynikiem cyklu lekcji, na których utwór był omawiany, oraz postawy polonistki, która potrafiła ciekawie i intrygująco go przedstawić, na tyle, że wzbudził prawdziwe zainteresowanie. Poczuli ten tekst i zrozumieli go dopiero po omówieniu w szkole. W pamięć zapadła im problematyka tekstu, liczne sensy dosłowne i metaforyczne, przenikanie się sfer ziemskich i metafizycznych, współistnienie postaci pochodzących z różnych światów, wreszcie ciekawa historia związana z powstaniem utworu i jego miejscem wśród innych części dramatu. Jak zatem widać, uczniowie często widzą lektury dokładnie tak, jak im je pokaże polonista. Niezależnie od zmieniających się czasów, mód, poglądów to, czy młodzież czyta lektury szkolne, czy nie, w ogromnej mierze zależy od nauczyciela literatury i jego pozytywnego nastawienia do omawianych utworów⁵⁶.

Bibliografia

- Arte.tv: *Paryski „Hamlet” Krzysztofa Warlikowskiego w polskiej sieci*, <https://www.rp.pl/opera/art38286151-arte-tv-paryski-hamlet-krzysztofa-warlikowskiego-w-polskiej-sieci> [31.05.2024].
- Bauer J., *Co z tą szkołą? Siedem perspektyw dla uczniów, nauczycieli i rodziców*, przeł. A. Lipiński, Słupsk 2015.
- Bitwy o kanon, https://mlodziez.krakow.pl/old/www.mlodziez.info/994_Bitwy_o%C2%A0kanon.html [24.06.2024].
- Cyprian Norwid – poeta niezrozumiały przez współczesnych – analiza wiersza „Fortepian Szopena”, file:///C:/Users/vx2/Downloads/Cyprian_Norwid_poeta_niezrozumiały_przez_współczesnych_analiza_wiersza_Fort.pdf [1.06.2024].
- Czego „Dżuma” Camusa uczy nas o obecnej sytuacji? Analiza lektury, <https://www.google.com/search?client=opera&q=Czego+„Dżuma”+Camusa+uczy+nas+o+obecnej+sytuacji%3F+Analiza+lektury&sourceid=opera&ie=UTF-8&oe=UTF-8#fpstate=ive&vld=cid:9a5c3f30,vid:1wVoS6lXOn4,st:0> [31.05.2024].
- „Dżuma”// Albert Camus, <https://fantastyczne-ksiazki-i-jak-je-znalezc.blogspot.com/2017/02/dzuma-albert-camus.html> [31.05.2024].
- Grabowska G., *Nauczanie języka polskiego w niższych klasach szkoły podstawowej*, Słupsk 1989, s. 3–10.

⁵⁵ K. Lubczyński, *Kanon nie jest raz na zawsze*, <https://trybuna.info/opinie/kanon-nie-jest-raz-na-zawsze/> [24.06.2024].

⁵⁶ E. Korzeniowska, P. Perz, *Młodzież szkół maturalnych wobec lektur szkolnych*, „Zeszyty Naukowe Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Bydgoszczy. Studia Filologiczne. Filologia Polska” 1999, z. 46, s. 149–174.

- Hohnen B., Gilmour J., Murphy T., *Niezwykły mózg nastolatka*, przeł. M. Guzowska, Warszawa 2023.
- Iwasiów I., *Lalka* [w:] ...czterdzieści i cztery. *Figury literackie*. Nowy kanon, red. M. Rudaś-Grodzka i in., Warszawa 2016, s. 307–321.
- Jan Paweł II, *O Cyprianie Norwidzie w 180. rocznicę urodzin poety* [w:] Karol Wojtyła, *Poezje, dramaty, szkice*. Jan Paweł II, *Tryptyk rzymski*, wstęp M. Skwarnicki, Kraków 2003, s. 579–584.
- Janus-Sitarz A., *Nauczyciel w roli krytyka literackiego* [w:] *Doświadczenie lektury. Między krytyką literacką a dydaktyką literatury*, red. K. Biedrzycki, A. Janus-Sitarz, Kraków 2012, s. 74–84.
- Janus-Sitarz A., *Warto wciąż uczyć się, jak uczyć literatury. Warto uczyć się od innych* [w:] *Lektury w rękę nauczyciela. Perspektywa polska i zagraniczna*, red. A. Janus-Sitarz, Kraków 2019, s. 9–12.
- Jasiński M., *Pozytywne myślenie w rozwoju człowieka*, „Rocznik Teologii Katolickiej” 2016, t. XV/1, s. 7–13.
- Kanon lektur – czy trzeba go zmieniać? „Literatura w szkole służy przede wszystkim uczeniu czytania”, <https://www.polskieradio.pl/8/10640/artykul/3361359,kanon-lektur-czy-trzeba-go-zmieniac-literatura-w-szkole-sluzy-przedem-wszystkim-uczeniu-czytania> [24.06.2024].
- Kofta J., *Śpiewać każdy może*, https://www.tekstowo.pl/piosenka,jerzy_stuhr,Spiewac_kazdy_moze.html [2.06.2024].
- Kołodziej P., *Dwadzieścia pięć twarzy dziewczyny z perłą. Praktyka czytania dzieł malarskich w procesie kształcenia kulturowo-literackiego*, Kraków 2018.
- Korzeniowska E., Perz P., *Młodzież szkół maturalnych wobec lektur szkolnych*, „Zeszyty Naukowe Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Bydgoszczy. Studia Filologiczne. Filologia Polska” 1999, z. 46, s. 149–174.
- Kot W., *Poczet pisarzy i poetów świata. Od Homera do Stephena Kinga*, Poznań 2007.
- Koziołek R., Rachib Chehab M., *Do czego służy kanon lektur szkolnych?*, <https://wyborcza.pl/piatek-ekstra/7,129155,16145447,do-czego-sluzy-kanon-lektur-szkolnych.html> [24.06.2024].
- Krajcovicowa M., *Praca z czytanką w klasach I–III*, „Edukacja Elementarna w Teorii i Praktyce” 2012, nr 1, s. 26–38.
- Krawczyk A., „Ferdynand” – uzupełnienie i utrwalenie wiadomości, <https://view.genially.com/5f84048eb925a10d68ce5c92/video-presentation-ferdynd-podsumowanie> [31.05.2024].
- Kwiatkowska-Ratajczak M., *Docenić szkołę. Dydaktyczna teoria i metodyczna praktyka*, Poznań 2021.
- Lausz K., *Podstawowe problemy współczesnej metodyki literatury*, Warszawa 1970.
- Leszczyński G., *Miłość do książek to prezent na całe życie* [w:] *Książką połączeni, czyli uczymy się czytać razem*. Broszura wydana przez Instytut Książki, Kraków 2021, s. 4–6.
- Lubczyński K., *Kanon nie jest raz na zawsze*, <https://trybuna.info/opinie/kanon-nie-jest-raz-na-zawsze/> [24.06.2024].
- Magrini M., *Mózg. Podręcznik użytkownika. Uproszczona instrukcja obsługi najbardziej skomplikowanej maszyny świata*, przekł. N. Mętrak-Ruta, Łódź 2019.
- Maj K.M., *10 powodów, by zlikwidować kanon lektur*, <https://www.youtube.com/watch?v=xrAHy-BIXeEw> [24.06.2024].
- Marzec-Józwicka M., *Nauczycielskie sposoby na nieczytanie lektur przez uczniów. Wybrane zagadnienia* [w:] *Nauki społeczne i humanistyczne wobec doświadczeń przeszłości i wyzwań przyszłości. Wybrane zagadnienia*, red. K. Pujer, Wrocław 2017, s. 35–47.
- Marzec-Józwicka M., *Teksty literackie w pracy polonisty. Lektury i konteksty*, Lublin 2023.
- Melbechowska-Luty A., *Sztukmistrz. Kilka uwag o symbiozie sztuk w twórczości Cypriana Norwida*, „Teksty Drugie” 2000, nr 5, s. 43–57.
- Michalak E., *Lektury sprzed pół wieku w dzisiejszej szkole podstawowej. Mają sens?*, <https://nauka.trojmiasto.pl/Lektury-sprzed-pol-wieku-w-dzisiejszej-szkole-podstawowej-Maja-sens-n96171.html?strona=5> [24.06.2024].
- Mietczyński M., *Streszczenia lektur – „Dżuma”*, <https://www.google.com/search?client=opera&q=Streszczenia+lektur+-+Dżuma+Profesora+Niczego&sourceid=opera&ie=UTF-8&oe=UTF-8#fpstate=ive&vld=cid:ecd4c00d,vid:dxFqkwKxk5g,st:0> [31.05.2024].

- „Mistrz i Małgorzata” Michaila Bułhakowa, <http://pce.lebork.pl/files/lo/lo-24-25-pazdziernik/5-pol-ski7.pdf> [1.06.2024].
- Morawska I., *O człowieku – dla człowieka – człowiek w poezji Cypriana Norwida. Propozycja cyklu lekcji dla klas gimnazjalnych* [w:] Cyprian Norwid w nowej szkole, red. R. Doktor, Lublin 2005, s. 9–54.
- NORWID/ ZA-PATRZENIA, <https://www.youtube.com/playlist?list=PLKjKY86ZnTImc7MZ-DIXSPwNAw7wa9NOVB> [31.05.2024].
- Papieski R., *Ćwiczenia z patrzenia*, Kraków 2020.
- Paszyk B., *Książki zakazane*, Warszawa 2009.
- Petty G., *Nowoczesne nauczanie. Praktyczne wskazówki i techniki dla nauczycieli, wykładowców i szkoleniowców*, przekł. J. Bartosik, Gdańsk 2005.
- Pilch A., *Kierunki interpretacji tekstu poetyckiego*, Kraków 2003.
- Poetyka Norwida, <https://zpe.gov.pl/a/przeczytaj/DnVmb1qL9> [1.06.2024].
- Polikowski Ł., *Dżuma i sens życia wg Camusa*, <https://www.google.com/search?client=opera&q=dżuma+i+sens+życia+wg+camusa+polikowski&sourceid=opera&ie=UTF-8&oe=UTF-8#fpstate=ive&vld=cid:f9051fab,vid:MkewjvRIQ98,st:0> [31.05.2024].
- Prof. Piotr Śniedziwski. Fenomen recepcji „Pani Bovary”, <https://uniwersyteckie.pl/nauka/prof-piotr-sniedziewski-fenomen-recepcji-pani-bovary> [26.06.2024].
- Prus. *Z dziejów recepcji twórczości*, wybór, oprac. i wstęp E. Pieśkowskiego, Warszawa 1988.
- Sporek P., Świat wartości współczesnej młodzieży a klasyka literacka – świadectwa szkolnego odbioru lektury, „Annales Universitatis Lodziensis. Folia Litteraria Polonica” 2020, nr 1, s. 271–286.
- Stacja Nauka. *O powieści „Dżuma” Alberta Camusa opowiada profesor Michał Januszkiewicz, prowadzenie: Weronika Puszkas*, <https://www.polskieradio.pl/10/5366/artukul/3151045,matu-ra-z-polskiego-dzuma-ksiega-postaw-wobec-absurdu-swiate> [31.05.2024].
- Stendhal, *Czerwone i czarne*, tłum. T. Boy-Żeleński, Warszawa 1932, t. II.
- Szczukowski D., *Praktykowanie lektury*, Gdańsk 2019.
- Szkolne spotkania z literaturą, red. A. Janus-Sitarz, Kraków 2007.
- Śzukające słowa Nowackiej! Z kanonu lektur wyrzuca Rymkiewicz. „Sęka smoleńska przekreśla neutralność, szkoła powinna być neutralna”, <https://wpolityce.pl/polityka/696675-dla-nowackiej-rymkiewicz-i-jego-utwory-to-seka-smolenska> [24.06.2024].
- Szymczak E., Witold Gombrowicz „Ferdynand”, <https://view.genially.com/5fa052364a95b80d-82de9e49/presentation-ferdynand> [31.05.2024].
- Śniedziwski P., *Flaubert. W poszukiwaniu powieści*, Warszawa 2023.
- Tokarz T., *Kanon lektur, czyli o rozmowie między pokoleniami*, <https://www.edunews.pl/badania-i-debaty/opinie/4803-kanon-lektur-czyli-o-rozmowie-miedzy-pokoleniami> [24.06.2024].
- Witold Gombrowicz – Forma upupiona, <https://www.google.com/search?client=opera&q=film+o+gombrowiczu+forma+upupiona&sourceid=opera&ie=UTF-8&oe=UTF-8#fpstate=ive&vld=cid:c99afdd9,vid:LLDHmd2wReg,st:0> [31.05.2024].
- Wójcik P., *Dlaczego warto czytać stare książki? – 3 konkretne powody*, <https://architekturasukcesu.pl/stare-ksiazki/> [24.06.2024].
- Wróbel Z., *Eroryzm w literaturze dawnych wieków*, Łódź 1986.
- Wykorzenie naród, <https://naszdzienik.pl/index.php/polska-kraj/292661,wykorzenie-narod.html> [24.06.2024].
- Zaskakujące zmiany w kanonie lektur. Mniej języka archaicznego i więcej współczesnych problemów, <https://www.portalsamorzadowy.pl/edukacja/zaskakujace-zmiany-w-kanonie-lektur-mniej-jezyka-archaicznego-i-wiecej-wspolczesnych-problemow,524751.html> [24.06.2024].
- Zwolińska P., *Pozytywne myślenie robi różnicę! Przedstawiamy naukowe powody*, <https://twig.pl/pozytywne-myslenie-ma-moc-przedstawiamy-naukowe-powody/> [5.06.2024].
- Żylińska M., *Neurodydaktyka, czyli nauczanie i uczenie się przyjazne mózgowi*, „Kultura enter. Czasopismo kulturalno-społeczne” 2013, nr 56, <https://kulturaenter.pl/article/neurodydaktyka-czyli-nauczanie-i-uczenie-sie-przyjazne-mozgowi/> [10.05.2024].

Positive attitude towards readings in the work of a Polish language teacher – examples, rules and conclusions

Abstract

The article discusses the importance of a positive attitude of a Polish teacher towards the readings that he discusses in class. The teacher's commitment, activity and interesting and functional methodological proposals have a significant impact on the level of reading motivation of students. The first part of the article reviews the proposals of students of Polish philology, who, as part of exercises in Polish language didactics, developed ways of positively attitude of secondary school students towards selected works from the reading list. In the second part of the text, the solutions of future literature teachers are supplemented with the principles of arousing and maintaining reading motivation, developed on the basis of the work of neurodidactics and the experience of the author of the article.

Keywords: motivation to read, positive attitude towards readings, neurodidactics, canon of readings, literature lessons

Magdalena Marzec-Jóźwicka, dr hab. literaturoznawstwa, specjalność: dydaktyka literatury, kierownik Katedry Edukacji Polonistycznej i Medialnej Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II. Od prawie 20 lat z pasją przygotowuje do zawodu przyszłych nauczycieli polonistów. Autorka pięciu książek (*Miłość i gimnazjaliści. Praca z tekstem kulturowym na lekcjach języka polskiego w gimnazjum*, 2008; *Między partnerstwem a mistrzostwem. Nauczyciel polonista we współczesnej szkole*, 2017; *Indywidualizacja kształcenia literackiego w szkole średniej. Model zadaniowy*, 2018; *Komunikacja w pracy nauczyciela polonisty*, 2020; *Teksty literackie w pracy nauczyciela polonisty. Lektury i konteksty*, 2023) oraz prawie stu artykułów poświęconych teorii i praktyce kształcenia polonistycznego. Zainteresowania badawcze: szeroko rozumiana praca nauczyciela polonisty, a ostatnio literatura dla dzieci i młodzieży i jej miejsce na lekcjach języka polskiego.